ANαliZA

časopis za kritično misel

Letnik 11, številka 4, december 2007 · ISSN 1408-2969

EPISTEMOLOGIJA G. E. MOORA

Andrej Ule

Moorov »dokaz« zunanjega sveta in skupno znanje

Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani

Citiranje: Andrej Ule, »Moorov »dokaz« zunanjega sveta in skupno znanje«, *Analiza: časopis za kritično misel* 11, št. 4 (2007): 45–54.

To delo je objavljeno pod licenco Creative Commons Priznanje avtorstva 4.0 Mednarodna (CC BY 4.0), https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.sl.

Izdajatelj: Društvo za analitično filozofijo in filozofijo znanosti, Ljubljana.

Elektronska različica je izvirna tiskarska datoteka številke, ki ji je bil leta 2026 dodan ta naslovni list. Strani in prelomi ustrezajo tiskani izdaji.

Andrej Ule
Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani

Moorov »dokaz« zunanjega sveta in skupno znanje

Najprej analiziram Moorov dokaz o obstoju zunanjega sveta in ga primerjam z drugimi argumenti proti skepticizmu, ki uporabljajo premiso o prenosu znanja in nato skušam razkriti njegovo resnično moč. Ugotavljam, da Moore ne potrebuje te premise, temveč običajno logično implikacijo. Ključna koraka argumenta sta Moorova »pragmatična« sklepa iz njegovega (dvakratnega) mahanja z rokami na njegovo vednost o rokah. Moorovo dvakratno mahanje z rokami in sklepanje, da ve, da ima roke, implicira znanje o znanju, ne le znanje o svojih rokah. Vendar lahko ogrozimo ta argument tudi v tem primeru s kazanjem logične možnosti skeptične domneve. Z iteracijami znanja moramo iti v neskončnost, da se lahko izognemo tej možnosti. Sklepam, da to lahko storimo le v primeru, da dosežemo skupno znanje vseh udeležencev v razpravi o tem, da sta tu dve človeški roki. Moore je to morda dosegel s svojim »performansom« v predavalnici. Skeptik mora upoštevati ta rezultat, njegovo opozarjanje na možno iluzornost zunanjega sveta ostaja prazna logična možnost.

Ključne besede: Moore, obstoj zunanjega sveta, skepticizem, znanje, skupno znanje.

Moore v znamenitem sestavku »Dokaz zunanjega sveta« daje naslednji »zdravorazumski« dokaz proti zagovornikom nerealnosti zunanjega sveta (to niso zgolj radikalni skeptiki kot še bolj subjektivni ali objektivni idealisti): Moore pomaha z eno roko, nato z drugo in reče: »Tu je ena roka in tu je druga«. (gl. Moore, 2007: 6). Nato sklepa, da obstajajo zunanje stvari, odtod lahko sklepamo, da obstaja zunanji svet. Ta argument je seveda odvisen od tega, koliko je veljaven njegov sklep »Tu sta dve roki«. Toda Moore meni, da je veljaven. Moore pravi, da so premise tega argumenta njegovo mahanje z rokami in njegova izjava »Tu je ena roka in tu je druga«, zaključek pa »V tem trenutku obstajata dve človeški roki«. Ta argument ustreza trem zahtevam za zdrav argument, ki jih je poprej postavil Moore: premisa je različna od zaključka (premisa bi bila lahko napačna, zaključek pa resničen, premisa izraža več kot zaključek), premisa izraža to, kar je Moore tedaj vedel in zaključek logično sledi iz premise (kajti če je *zdaj* tu ena roka in *zdaj* druga roka, potem logično izhaja, da sta *zdaj* tu dve roki).

Moorov argument je očitno odvisen od drugega pogoja za zdrav argument, namreč, ali lahko rečemo, da je Moore vedel, da ima dve roki, ko je izvedel svoj argument? Mooru se to zdi neproblematično, večini Moorovih kritikov pa ne. Moorov argument tako uživa »slavo« tipičnega neveljavnega argumenta oz. argumenta, ki na tihem predpostavlja to, kar želi dokazati, namreč, da ve, da ima dve roki.

Kako je Moore utemeljeval vednost o svojih rokah? V bistvu zelo na kratko. Moore pravi, da je tedaj, ko je pomahal z eno roko, vedel, da je bila na določenem mestu ena roka, in podobno je tedaj, ko je pomahal z drugo roko, vedel, da je bila na določenem mestu druga roka (Moore, 2007: 6). Pravi: »Kako absurdno bi bilo trditi, da tega nisem *vedel*, da sem bil o tem le prepričan ter da morda celo sploh ni bilo tako!« Moore primerja takšno domnevo z domnevo, da ne vem, da sedaj stojim in govorim – ker me morda sploh ni oz. ni prav gotovo, da obstajam.

Poskušal bom eksplicirati celotni argument, kar pomeni tudi neke vrste rekonstrukcijo, morda še bolje logično arheologijo v polju Moorovega teksta. Menim, da je celoten sklep naslednji:

Najprej se postavimo se v Moorovo vlogo in »izvedimo« celoten argument. Pravzaprav gre za verigo argumentov:

Začnemo s premiso:

1. Pomaham z eno roko; (ampak *zares* pomahajmo),

Od tu izpeljem najprej:

2. Vem, da je zdaj tu ena človeška roka.

Odtod izhaja:

3. Zdaj je tu ena človeška roka.

Nato naredimo podobno še za drugo roko:

4. Pomaham z drugo roko.

Od tu zopet izpeljem:

5. Vem, da je zdaj tu ena (druga) človeška roka.

Od tod izhaja:

6. Zdaj je tu ena (druga) človeška roka.

Iz 3. in 6. izhaja delni sklep:

7. Zdaj sta tu dve človeški roki;

Nato dodamo (za Moora nujno resnično predpostavko):

8. Če sta zdaj tu dve človeški roki, potem sta zdaj tu dve zunanji stvari.

Iz 7. in 8. izpeljemo končni sklep:

9. Zdaj sta tu dve zunanji stvari.

No in če sta dve zunanji stvari, potem je zunanji svet.

Moorov argument je očitno odvisen od korakov 1. - 2. in 4. - 5. Kdor sprejme ta dva koraka kot konkluzivna in predpostavko 8., mora sprejeti tudi celotno verigo dokazovanja in s tem končni sklep. Če imam prav s podano rekonstruk-

cijo sklepa, potem Moorov argument ni ekvivalenten pogosto navajanemu »Moorovemu« argumentu zoper skeptika:

1. Vem, da imam roke.
2. Če vem, da imam roke, potem vem, da svet ni iluzija (oz. katerakoli druga radikalna skeptična domneva).

Vem, da svet ni iluzija.

Moorov argument je bolj prefinjen, saj ne potrebuje 2. premise, ki predpostavlja za nekatere sporen prenos vednosti čez logično implikacijo. Moore predpostavlja razmeroma nevprašljivo implikacijo 8, ki ne vsebuje nobenega epistemskega predikata. Seveda bi lahko iz predlagane rekonstrukcije povzeli tudi gornji argument, če namesto premise 8 postavimo premiso:

8'. Če vem, da sta zdaj tu dve človeški roki, potem vem, da sta zdaj tu dve zunanji stvari.

Podobno namesto 7. vpeljimo premiso:

7'. Vem, da sta zdaj tu dve človeški roki:

Iz 7. in 8. potem res izhaja antiskeptični zaključek:

9'. Vem, da sta zdaj tu dve zunanji stvari.

Omenjeni argument je vzporeden Moorovemu, a mu dejansko ni enak in ga Moore tudi ne potrebuje v svojem dokazovanju. Res pa je, da je tako predelan antiskeptični argument dosegel precejšnjo popularnost in šteje za enega od možnih odgovorov na skeptično triado. Skeptična triada sestoji v trojici stavkov, ki se nam vsak zase zdijo neproblematični, a so medsebojno nekonsistentni. V našem primeru gre za stavke:

10. Vem, da imam roke.

12. Če vem, da imam roke, potem vem, da zunanji svet ni iluzija.

13. Ne vem, da svet ni iluzija.

Prednost tako zastavljenega problema pred Moorovim je v tem, da ga v načelu lahko uporabimo na na poljubnem stavku o zunanjem svetu. Za vsako domnevno dejstvo *E* zunanjega sveta, o katerem menimo, da zanj vemo, namreč lahko postavimo podobno triado stavkov:

14. Vem, da *E*.

15. Če vem, da *E*, potem vem, da zunanji svet ni iluzija.

16. Ne vem, da zunanji svet ni iluzija.

Spet dobimo protislovno trojico. Vprašanje je, katerega od teh stavkov moramo zavreči ali ga predelati, tako da ne povzroča protislovja. Skeptik zavrne prvi stavek, »realist« (tak je v danem primeru tudi Moore) zavrne tretjega, nekateri epistemologi (npr. Nozick, Dretske) zavrnejo drugi stavek. Vsak navaja za svojo odločitev svoje argumente, zdi pa se, da ni odločujočih argumentov v prid katerekoli možnosti.

Proti skeptiku lahko npr. argumentiramo tako, da zahteva nemogoče, namreč gotovo znanje o zunanjih stvareh, kajti dvom v lastne roke (oz. v katerokoli domnevno znano dejstvo *E*) zaradi tega, ker ne vemo, ali svet ni iluzija, je smiseln le tedaj, če gre za takšno znanje, ki izključuje sleherno možnost zmote, torej gotovo znanje. A takšnega znanja o zunanjih stvareh verjetno res ni, zato tudi nimamo gotovega znanja o svojih rokah. Podobno lahko znižamo pretenzije o znanju in dopustimo t. i. zmotljivo (fallible) knowledge. V tem primeru lahko sklepamo, da imamo zmotljivo znanje o svojih rokah in prav tako zmotljivo znanje o tem, da svet ni iluzija, ne pa, da nimamo znanja. Tretja možnost je, da kombiniramo oba odgovora, da ločimo »skeptični kontekst« od »običajnih kontekstov«. V skeptičnem kontekstu so merila za pripis znanja (drugim ali samemu sebi) zelo visoka, tako kot pri gotovem znanju in tu seveda hitro ugotovimo, da nimamo znanja o nobeni zunanji stvari. V običajnem kontekstu pa so merila ohlapnejša, tako da se dopušča zmotljivo znanje. Tu pa seveda podobno hitro ugotovim, da vem, da imam roke, in vem, da svet ni iluzija.

Poglavitni ugovori skeptiku so torej: »zahteva nemogoče« (gotovo znanje), »dovolj nam je zmotljivo znanje« in »razlikujmo epistemske kontekste«. Nekako v okviru teh treh možnosti se gibljejo tudi sodobni ugovori (radikalnemu) skeptiku. Nekoliko odstopa Wittgenstein v svojih zapiskih »O gotovosti«. Wittgenstein se skuša izogniti celotni razpravi s tem, da razpravo s skeptikom iz epistemskega območja premakne na raven razprav o možnosti dvoma v okviru človekovih jezikovnih iger in človeške oblike življenja. Grobo rečeno,[1] Wittgenstein meni, da skeptik skuša vpeljati dvom tam, kjer ni smiseln, kajti tak dvom spodmakne tla temeljnim jezikovnim igram in človeški življenjski obliki. Tako po njegovem mnenju npr. dvom v to, ali empirični svet res obstaja dlje kot dve minuti, ali dvom v to, da obstaja zemlja, še bolj pa splošen dvom v obstoj zunanjega sveta preprosto ni mogoč kot resno govorno dejanje, kajti kdor bi to res storil, bi spodmaknil tla svojemu govoru in življenjskemu občutju.[2] Ljudje preprosto predpostavljamo, da je svet realen, kadar resno govorimo in argumentiramo. Po drugi strani pa iz npr. iz nedvomnosti o obstoju svojih rok ne smemo sklepati na gotovo znanje o tem, kajti govor o znanju o nečem (za Wittgensteina) na splošno dopušča možnost spraševanja in argumentiranja o tem, kako to vem, torej načelno možnost dvoma[3] (izjeme so pri »znanju«, ki ni propozicionalne vrste ali v izjemnih slučajih, npr. ko poudarjamo svojo gotovost).

[1] Ampak res grobo rečeno, kajti Wittgensteinova misel je precej raznolika, mestoma tudi nekohorentna. Zapiski »O gotovosti« so nastajali zadnji dve leti pred Wittgensteinovo smrtjo, vzpodbudili pa sta pa jih prav Moorovi razpravi o obrambi zdravega razuma in »Dokaz o obstoju zunanjega sveta« (gl. moj prispevek v razpravi o Wittgensteinovi knjigi »O gotovosti«, v Cerkovnik in drugi, 2006).

[2] Npr.: »Pravilneje bi bilo: to, da brez pomislekov uporabljam besedo 'roka' kakor tudi vse ostale besede svojega stavka, in da bi se znašel pred ničem, če bi le poskušal dvomiti – kaže, da nedvomnost sodi k bistvu jezikovne igre, da vprašanje 'Kako vem ...' odlaša ali odpravlja jezikovno igro.« (Wittgenstein, 2004, par. 370).

[3] Gl.: »Če nekdo nekaj verjame, ni vselej nujno, da zna odgovoriti na vprašanje, 'zakaj to verjame'; če

Skeptik na vse te poskuse obrambe zdravega razuma ali spoznavnega realizma lahko ugovarja s tem, da noče *dokazovati*, da ničesar ne vemo (o zunanjem svetu), pač pa, da je *možno domnevati*, da ničesar ne vemo. Dokaz tej nameri pa je prav njegova razrešitev skeptične triade. Preprosto sprašuje, kaj odločujočega lahko navedemo proti njegovi rešitvi. In kaže, da odločujočih argumentov zoper možnost njegove rešitve zagate ni. Dalje, skeptik lahko ugovarja, da noče umetno poviševati meril za znanje ali zahteva gotovost ali da namerava spodnašati tla našim običajnim jezikovnim igram, pač pa skuša pokazati na njihovo nujno omejenost v primerjavi z logičnimi možnostmi glede tako imenovane empirične realnosti, ki so nam na voljo. Vztraja pri trditvi, da možnosti, da zunanji svet morda v celoti ni realen, preprosto ne moremo eliminirati kot nemožnost. Če pa je tako, kako lahko trdimo, da vemo, da zunanji svet morda ni iluzija, in če tega ne vemo, kako lahko ubežimo skeptični rešitvi skeptične triade, npr. zaključku, da ne vemo, da zunanje stvari obstajajo. Zdi se, da konec koncev skeptik »zmaga« že zgolj zato, ker je njegov odgovor možen.

Tako smo znova pred Moorovimi »vrati« oz. pri njegovem argumentu za obstoj zunanjega sveta. Tako Moorovemu izvornemu argumentu (po moji rekonstrukciji) kot onemu, ki se mu običajno pripisuje, je skupno, da držita, če sami sebi (in s tem tudi Mooru) res lahko pripišemo vednost o svojih rokah in sprejmemo implikacijski premisi 8 oz. 8'. Slednji premisi sta za večino sodobnih epistemologov običajno manj sporni (a 8' je vsekakor bolj sporna kot 8), zato se zaustavimo pri vednosti o svojih rokah.

Vsaj meni se je vedno zdelo nenavadno to, da Moore dvakrat ponovi korak z mahanjem rok in sklepom na vednost o tem, da je zdaj tu človeška roka, ko pa bi, logično vzeto, zadoščal le en tak korak. Moore nikjer ne pojasni tega in tako se zdi gola retorična gesta, ki naj poudari argument. Zato mnogi razlagalci ali kritiki Moora to preprosto spregledajo in govorijo preprosto o eni premisi »Vem, da imam roke« ali »Vem, da imam roko«. Vendar mislim, da temu ni tako. Moore se morda tudi sam ni dobro zavedal skrite »logike« svojega argumenta, vendar je ta kljub vsemu delovala. Kaj dobimo z dvakrat ponovljenim mahanjem rok? Recimo, da le enkrat pomaham z roko in »sklepam«, da vem, da imam roko. Toda v tem primeru se res lahko »vsujejo« skeptične kritike tega koraka, v smislu, češ, kako veš, da imaš roke, še vedno si lahko v iluziji itd. Toda če korak ponovim še enkrat in ugotovim enako kot prej, potem se zdi, da ne ugotovim le, da vem, da imam roko, temveč *vem, da vem, da imam roko*. Kajti pri drugem koraku sem upošteval tudi prvega, torej ugotovitev, da vem, da imam roko. Drugi korak bi se torej moral glasiti takole

17. Trdim, da vem, da je zdaj tu človeška roka (to je rezultat prvega koraka).

18. Pomaham z drugo roko.

19. Ugotovim, da vem, da vem, da je zdaj tu druga človeška roka.

Ta rezultat se potem avtomatsko prenese tudi na prvega, tako da tudi za prvo roko ugotovim, da vem, da vem, da je zdaj tu človeška roka, odkoder izhaja, da *vem, da vem, da sta tu zdaj dve človeški roki*.

Kaj s tem pridobimo? Vsekakor takojšen odgovor skeptiku, ki me izziva, kako vem, da sta zdaj tu dve roki. Odgovor je preprost: Zato ker pač vem, da to vem.

Seveda to drži, če sprejmemo, da 19 nujno izhaja iz 17 in 18. Skeptik bi najbrž na to dejal, da sklep nikakor ni logično nujen, saj prvič ne gre za relacijo med propozicijami, pač pa za relacijo med dejanji (trditev, mahanje z roko, ugotovitev), poleg tega sklep ne bi veljal tudi tedaj, če bi se omejili zgolj na propozicionalne segmente navedenih dejanj, npr.:

20. Vem, da je zdaj tu človeška roka.

21. Zdaj tu maha druga človeška roka.

22. Vem, da vem, da je zdaj tu druga človeška roka.

Moore oz. zagovornik realnosti zunanjega sveta na to lahko odgovori, da mora pač vsakdo pri sebi preizkusiti, ali iz 17 in 18 pridemo k 19 ali ne. Argument je torej v tej točki pragmatičen. Zdi se, da ima Moore prav vsaj na pragmatični ravni. Potem ko pomaham s drugo roko, preprosto ne morem drugače, da vzamem v ozir tudi svoje mahanje s prvo roko in svojo vednost, da je zdaj tu (že ena) človeška roka. Zato od tod pragmatično izhaja tudi to, da vem, da vem, da je zdaj tu (druga) človeška roka in ne le običajna vednost o tem. Skeptik težko napade to obrambo, mora se sklicevati na to, da gre za psihološke asociacije, ne pa za logične nujnosti ipd. A ob tem izgubi svoj prvotni argument, ki postane nerelevanten. Moral bi predložiti novega. In to lahko stori, ko predloži nekoliko popravljeno skeptično triado:

23. Vem, da vem, da sta zdaj tu dve človeški roki.

24. Če vem, da vem, da sta zdaj tu dve človeški roki, potem vem, da vem, da zunanji svet ni iluzija.

25. Ne vem, da vem, da zunanji svet ni iluzija.

Zopet se zdi, da se vsak od teh treh stavkov zdi sprejemljiv, tretji morda celo bolj kot običajna trditev skeptika »Ne vem, da zunanji svet ni iluzija«, kajti svoje vednosti se le redko zavedamo, še zlasti, če gre za kake splošne predpostavke svojega mišljenja in ravnanja, kot je npr. zavest o tem, da obstaja zunanji svet, tako tudi ne vem, da vem, da zunanji svet ni iluzija. Zopet se ponovi zgoraj na kratko navedena zgodba o tem, kako se rešiti iz zagate, od koder se zdi, da skeptični odgovor ni nerazumen. In to nas vznemirja.

Če bi se hotel Moore izvleči iz te ponovljene zagate, bi moral povzdigniti svoj argument na naslednjo stopnjo iteracij vednosti, npr. na sklep o vednosti o vednosti o (svoji) vednosti, da sta zdaj tu dve človeški roki. Morda bi sedaj znova pomahal s prvo roko in ponovil svoj argument. Prišel bi do sklepa:

»Vem, da vem, da vem, da sta zdaj tu dve človeški roki.«

Nakar bi skeptik prav tako ponovil svoje »korake«, tj. zgradil skeptično triado tretjega reda s podobnimi rezultati kot prej. Moore bi seveda lahko znova in znova mahal s svojimi rokami, skeptik pa ponavljal svoje triade. To bi bilo sicer zelo zabavno in verjetno zdravo za zdravje, a ne bi šlo lahko v neskončnost. A to pomeni, da skeptik »zmaga«, saj niti ni treba, da *postavi* ustrezno skeptično triado, temveč je dovolj že zgolj naša vednost, da je ustrezna triada vedno znova možna. Moore bi morda »uspel« s svojim argumentom tedaj, če bi segel čez vse možne korake te vrste in *v enem koraku* prišel do tega, da:

26. Vem, da vem, da ... vem, da sta zdaj tu dve človeški roki.

Pri tem je na mestu pikic poljubno mnogo iteracij vednosti. To se zdi nemogoče. Morda bi Moore lahko že pri svojem prvem argumentu prišel do ugotovitve, da ve, da ve, da ... ve, da sta zdaj tu dve človeški roki (pri čemer na mestu treh pikic nastopa poljubno mnogo iteracij vednosti), toda ta heroični korak se zdi neutemeljen in še bolj izpostavljen skeptičnim pomislekom kot Moorova izvorna ugotovitev, da ve, da sta zdaj tu dve človeški roki. Vendar situacija morda za Moora ni povsem brezupna. Upoštevati moramo dejstvo, da je Moorov sestavek nastal na podlagi njegovega prvotnega predavanja v Cambridgu, skratka nekega njegovega performansa pred publiko. Kakorkoli se že zdi nenavadna ali celo absurdna situacija, da skuša Moore prepričati sebe in publiko v obstoj zunanjega sveta in pri tem predpostavlja obstoj publike, ki ga posluša, privzemimo nekoliko noro možnost, da je publika tako kot Moore sam v resnici obstajala iz netelesnih bitnosti (čisto mentalnih subjektov), ki vsi doživljajo nekako sinhrone iluzorne vtise o zunanjem svetu, pri tem »vidijo« Moora, njegovo »mahanje z rokami« in nadaljnje »argumentiranje«. Tudi možni skeptik, ki bi poslušal Moorovo predavanje (verjetno je bilo kar precej skeptikov na predavanju) bi bil prav tako zgolj čisto mentalni subjekt, ki doživlja neke »vtise o zunanjem svetu«, le da jih ne sprejema kot neproblematične gotovosti.

V tem primeru Moorovo mahanje z rokami ni le zadeva, ki se tiče zgolj njega samega in njegovega sklepanja, temveč tudi publike, ki ga gleda in posluša. Domnevamo lahko, da je vsakdo v publiki jasno »opazil« Moorovo mahanje z rokami in prišel do ugotovitve, da sta zdaj tu dve človeški roki. Toda ne le to, zaradi skupnega polja pozornosti v publiki je v publiki obstajala trdna medsebojna usklajenost glede te vednosti in tega, da je to *skupno znanje* vseh (publike in Moora). Moore bi si lahko že pri prvem mahanju z roko pomagal z vprašanjem: »Ali vidimo, da je tu zdaj ena človeška roka?« Če bi publika tiho ali glasno pritrdila, da je temu tako, potem bi zanesljivo šlo za skupno znanje (vseh prisotnih) o tem, da je zdaj tu človeška roka. Podobno (oz. z dodatno okrepitvijo) bi to držalo, ko bi Moore pomahal z drugo roko in ponovil vprašanje. Ves ta performans bi služil za to, da se vzpostavi skupno znanje publike in Moora o tem, da sta zdaj tu dve človeški roki.

Skupno znanje se namreč nujno pojavi v takšni skupinski situaciji, kjer zavedanje vseh članov skupine o tej situaciji implicira zavedanje, da se vsi člani skupine zavedajo te situacije.[4] Za skupno znanje pa velja, da vsebuje omenjeno neskončno iterativnost vednosti. Skupina namreč ima skupno znanje (common knowledge) o nekem dejstvu natanko tedaj, če vsakdo v njej ve, da vsakdo v njej ve, da ..., vsakdo v njej ve za to dejstvo.[5] Zavedati pa se moramo, da neskončna iterativnost vednosti v skupnem znanju ne terja neskončno mnogo

[4] To izhaja iz Clark-Marshallove opredelitve skupnega znanja o situaciji kot znanja vsakogar v skupini o tem, da dana situacija vsebuje znanje vsakogar o tej situaciji (Clark-Marshall, 1981).

[5] Recimo, da vsakdo v skupini ve, da so v situaciji, ki vsebuje dejstvo, da vsakdo v skupini ve, da so v tej situaciji. Potem tudi vsakdo v skupini ve, da vsakdo v skupini ve, da so v tej situaciji, toda tod izhaja, da vsakdo v skupini ve, da vsakdo v skupini ve, da vsakdo v skupini ve, da so v tej situaciji. Itd. v neskončnost.

dejanj zavedanja ali katerih koli drugih epistemskih dejanj, temveč gre za to, kar je implicirano v *logično-epistemski strukturi skupinske situacije*.

V kolikor bi Moore upošteval ta »dejstva«, potem bi njegov argument moral izgledati nekako takole:

Moore pred publiko zamahne s prvo roko in vpraša publiko: »Ali je zdaj tu človeška roka?« Publika pritrdi in Moore reče: »Torej *vem*, da je zdaj tu človeška roka«. (Pri tem izvede enak korak kot je bil njegov prvi korak v objavljenem argumentu.) Nato zamahne še z drugo roko in znova vpraša publiko: »Ali je zdaj tu človeška roka?« Publika pritrdi. Na kar Moore reče: »Torej vsi skupaj vemo, da je zdaj tu (še ena) človeška roka.« To lahko trdi, ker gre tedaj za skupno znanje vseh prisotnih o obstoju še ene človeške roke. Nato dalje sklepa: Torej skupaj vemo, da sta zdaj tu dve človeški roki. In če to drži, potem skupaj vemo, da sta vsaj dve zunanji stvari in obstaja zunanji svet. Izraz »skupaj vemo« v tem primeru pomeni skupno znanje, ki vsebuje potrebno neskončno iterativnost vednosti, med drugim tudi »Vem, da vem, da vem, ... da vem, da sta zdaj tu dve človeški roki« za Moora samega. S tem bi Moore lahko »prehitel« skeptika, saj skeptik napreduje s svojimi triadami na vsaki stopnji iteracij vednosti zapored, Moore pa doseže neskončno iteracij znanje v nekaj korakih. Morda bi kdo ugovarjal, češ saj se lahko napade tudi skupno znanje vseh »prisotnih na predavanju« (narekovaji se nanašajo na možnost iluzornega skupnega zunanjega sveta, kjer se različni mentalni subjekti pojavljajo kot prisotni na Moorovem predavanju), pač postavi se nova, recimo ji absolutna skeptična triada:

27. Skupno vemo, da sta zdaj tu dve človeški roki.
28. Skupno vemo, če sta zdaj tu dve človeški roki, potem skupno vemo, da zunanji svet ni iluzija.
29. Ne vemo skupno, da zunanji svet ni iluzija.

Na videz bi se ponovila dosedanja zgodba, vsi trije stavki so sprejemljivi, toda so v medsebojnem protislovju. In zopet bi skeptik izgledal kot »zmagovalec« že zgolj zato, ker je možna tudi njegova rešitev zagate. Vendar pa tokrat ni tako, ker te tri stavke lahko postavi samo nekdo, ki je bil »prisoten na predavanju« in je prišel do skupnega znanja, da sta zdaj tu dve človeški roki, ne pa kdorkoli že. Toda v tem primeru si skeptik resno skače v zobe, saj mora priznati, da sta zdaj tu dve človeški roki in seveda od tod tudi zanj sledi, da zunanji svet ni iluzija. Tretji stavek torej ne drži, ker ga izključuje že skupna situacija.

Ali je imamo končno veljaven argument o obstoju zunanjega sveta, kot ga je morda pričakoval Moore? Na žalost ne povsem, zato pač, ker smo v svojo zgodbo vključili veliko hipotetičnih predpostavk, ki jih lahko kak skeptik napade, kot je npr. domnevo o obstoju več mentalnih subjektov poleg Moora, ki sodelujejo v istem dogodku, pa seveda za vse te subjekte skupen čas »predavanja« in še kaj bi se morda našlo. Če sprejmemo radikalno možnost, da so tudi drugi ljudje skupaj s svojimi zavestmi, mislimi itd. morda le moja iluzija (morda mi jo vzbuja zlobni demon), potem tudi z gornjim argumentom ni nič. Znajdemo se sami in tudi skeptika, ki bi nam ugovarjal, morda ni, temveč je zgolj naša lastna skeptična misel, ki nam ugovarja. Zgolj sami v sebi pa ne moremo ustvariti »skupne situacije« umov in skupnega znanja, torej ne moremo pričarati

neskončne iterativnosti svojega znanja, ki bi preprečila skeptično triado. Toda, čemu tedaj sploh argumentiramo? Koga želimo s tem prepričati v svoj prav? Argumentacija je smiselna, če je vsaj možen avtonomen sogovornik (ali bolje somislec), s katerim razpravljamo in s katerim lahko pridemo do nekega skupnega znanja. V situaciji radikalne iluzije tudi te možnosti ni, zato je tudi argumentacija nesmiselna. Dokler *argumentiramo*, računamo na možne sogovornike (somislece), s katerimi bi lahko prišli do skupnega znanja. No, tedaj pa si zamislimo, da opravimo prej opisano »Moorovo predavanje« s temi sogovorniki. Upravičeno domnevamo, da bi se »Moorov argument« iztekel enako kot sem navedel zgoraj. Torej bi prišli do skupnega znanja o tem, da sta zdaj tu dve človeški roki, ergo sta dve človeški roki, ergo sta dve zunanji stvari, ergo je zunanji svet.

Če ta moja rekonstrukcija in dopolnitev Moorovega argumenta drži vodo, potem je moč njegovega argumenta v pragmatiki, namreč v dejstvu, da dokler *argumentiramo* (namreč »mi«, ne zgolj »jaz sam«), potem argument o obstoju zunanjega sveta drži. Kak mistik, ki preprosto molči in bojda lahko preneha s slehernim argumentiranjem (celo diskurzivnim mišljenjem) bi bil še edini možni »oponent«, kajti zanj morda ni nobenega sveta, pa tudi ne njega samega v svetu. A tega ne vemo, le domnevamo. Možnost, da je ves zunanji svet le neka kozmična iluzija, je sicer logično dopustna, a »nas« ne ogroža, dokler se ne izoblikuje v argument. A radikalni mistik ne argumentira. Ali pa je prav ta njegova drža nek *pragmatični* argument? Samo da ne vemo, o čem in kako se glasi.

Moore's proof of an external world and common knowledge

Moore's proof of an external world is analyzed and compared with other arguments against skepticism based on the transmission of knowledge premise. and then try to discover its real power. Moore doesn't need transmission of knowledge but the usual logical implication. The crucial steps of the argument are the two Moore's "pragmatic" inferences from his (two-times) weaving with his hands to his knowledge of the existence of his two hands. Moore's two times weaving with his hands and reasoning that he knows he has hands implies knowledge of knowledge, and not only ordinary knowledge, that he has hands. But one can threaten the argument even in this case by pointing to the logical possibility of a skeptical hypothesis. I conclude that we have to enter the infinite iterations of knowledge in order to evade this possibility. This is possible only in case of common knowledge of all of the participants in the discussion. Moore (maybe) 'achieved' this knowledge by his 'performance' in the lecture hall. The skeptic has to respect this result, his drawing our attention to the possible illusionary nature of the external world rests on an empty logical possibility.

Keywords: Moore, existence of an external world, skepticism, knowledge, common knowledge

Literatura

Cerkovnik, B. in drugi (2006). “Kako je mogoče dvomiti?”. V *Philologos 1: Pogovorni večeri 2005/2006*, Ljubljana: KUD Logos, str. 66-117.

Clark, H. H., Marshall, C. R. (1981). “Definite Reference and Mutual Knowledge”. V A. K. Joshi, B. L. Webber, I. A. Sagg (ur.), *Elements of Discourse Understanding*, Cambridge: Cambridge Univ. Press.

Moore, G. E. (1939). »Proof of An External World.« *Proceedings of the British Academy* 25 (izšlo tudi v C. Landesman, R. Meeks (ur.), *Philosophical Skepticism*, London: Blackwell, str. 125-131).

Moore, G. E. (2007). “Dokaz zunanjega sveta”. *Analiza*, 11, št. 4. str. 5-9.

Wittgenstein, L. (2004): *O gotovosti*. Ljubljana: Apokalipsa.